

ВИКОРИСТАННЯ СТАНДАРТІВ GRI У КОНТЕКСТІ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Внукова Н. В., Прокопенко Н. В., Божко Т. В., Слобожанюк В. С.
Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Анотація. У статті розглянуто основні етапи чіткої дорожньої карти щодо впровадження стандартів GRI (Global Reporting Initiative) для реалізації переліку національних програм для досягнення ключових результатів, визначених у межах плану відновлення України. Обґрунтовано важливість розроблення специфічних освітніх компонент з метою підготовки кадрів для роботи зі стандартами та адаптації структурно-логічної схеми для потреб будь-якої галузі. Увагу приділено важливості адаптації міжнародного добровільного набору показників нефінансової звітності в площині української звітності, що допоможе організаціям прозоро впливати на економіку, довкілля та суспільство.

Ключові слова: Стандарти GRI (Global Reporting Initiative), міждисциплінарні задачі, нефінансова звітність, звітування про сталий розвиток, освітні компоненти, управління.

Вступ

Забезпечення сталого розвитку суспільства вимагає не лише зміни взаємовідносин між людиною та природою, але й пошуку рівноваги між економічним добробутом, соціальним благополуччям та сприятливим довкіллям. Врахування принципів сталого розвитку є фундаментальною основою соціально-відповідальної поведінки підприємств, що дозволяє їм досягати компромісу між отриманням прибутку та необхідністю задоволення суспільних потреб, забезпечуючи, врешті-решт конкурентні переваги в довгостроковій перспективі.

Основним елементом у формуванні інформаційної системи, що необхідна для прийняття управлінських рішень у сфері сталого розвитку, є нефінансова звітність [1].

Стандарти GRI (Global Reporting Initiative) – це рекомендації щодо підготовки звітності зі сталого розвитку, визначені модульними стандартами складання нефінансової звітності (GRI Standards).

Спочатку GRI була створена як ініціатива для визначення механізму підзвітності, який гарантував би дотримання організаціями екологічних принципів. З часом її сфера діяльності розширилася, охоплюючи соціальні, економічні й управлінські питання. Функція GRI полягає в тому, щоб зробити звітність щодо сталого розвитку стандартною практикою за допомогою публічно представлених керівництв. Звітність зі сталого розвитку є ключовим інформаційним джерелом для аналізу економічної, екологічної та соціальної результативності діяльності компанії. Вона є інформаційним базисом для прийняття ефек-

тивних управлінських рішень внутрішніми та зовнішніми стейкхолдерами [2].

Основними функціями GRI Standards у сучасному суспільстві є такі:

1) створення спільної мови. Стандарти розроблені для створення спільної мови для організацій і зацікавлених осіб, за допомогою якої можна комунікувати та розуміти економічні, екологічні та соціальні впливи організацій;

2) підвищення рівня прозорості та підзвітності. Використання GRI Standards має підвищити глобальну зіставність та якість інформації, що забезпечує більшу прозорість та підзвітність організацій;

3) підтримка сталого розвитку. Звітність за GRI має містити інформацію про вплив організації (як позитивний, так і негативний) на навколишнє середовище, суспільство й економіку. GRI задає загальносвітові тренди, формуючи нову філософію управління стійким розвитком. Звітність GRI має вирішальне значення для екологічної складової сталого розвитку. Вона дозволяє аналізувати результати роботи та управляти перетвореннями, спрямованими на те, щоб зробити діяльність організації більш сталою.

Необхідність GRI Standards в екології обумовлена такими елементами:

1) визначенням рівня впливу на довкілля: GRI Standards призначені для аналізу інформації про вплив організації на навколишнє середовище;

2) конкретністю питань: підготовка звіту забезпечує конкретність визначених екологічних питань, спрощуючи аналіз і контроль впливу змін у сфері сталого розвитку на стратегію організації;

3) екологічною результативністю: звітність GRI є основним елементом для визначення екологічної результативності компанії;

4) структурованим аналізом: у системі GRI існує окрема група специфічних стандартів – GRI 300 «Екологічні стандарти», які використовуються для надання інформації про суттєвий вплив організації щодо питань навколишнього середовища [3;4].

Ці стандарти охоплюють такі аспекти, як матеріали (GRI 301), енергія (GRI 302), вода і стічні води (GRI 303), біорізноманіття (GRI 304), викиди (GRI 305), відходи (GRI 306) тощо.

Аналіз публікацій

Впровадження звітності зі сталого розвитку в практичну діяльність компаній декларується Глобальною ініціативою зі звітності (GRI). Незважаючи на високу популярність GRI Standards, зокрема серед великих компаній (77 % N100 та 84 % G250 2020 року використовували стандарти GRI), досі існує високий ступінь різноманіття методологічних підходів, але не існує єдиного загальноприйнятого стандарту [5].

Система GRI Standards складається з трьох основних груп:

1 універсальні стандарти (Universal Standards). Вони є обов'язковими для застосування усіма організаціями. У версії 201G це були GRI 101 – «Основоположний стандарт», GRI 102 – «Загальний стандарт з розкриття» та GRI 103 – «Стандарт про підхід до управління». У версії GRI Standards 2021 вони мають однозначну нумерацію GRI 1–3;

2 секторальні стандарти (Sector Standards). Вони враховують специфіку діяльності в певних секторах економіки та допомагають організаціям визначати суттєві теми для аналізу інформації у їхній сфері діяльності;

3 специфічні стандарти (Topic-Specific Standards). Вони деталізують аналіз інформації щодо впливу організації на три виміри сталого розвитку.

GRI – основний елемент у системі сталого розвитку, оскільки вони є механізмом, що забезпечує підзвітність щодо впливу організації на економіку, навколишнє середовище та суспільство.

Основні функції GRI Standards:

1) інформаційна підтримка. Вони є джерелом інформації про ступінь досягнення мети сталого розвитку;

2) формування стратегії. GRI Standards сприяють розумінню стратегії компанії і того,

як вона забезпечуватиме сталий розвиток (принцип стратегічного спрямування);

3) визначення внеску. У звітності обов'язково має бути подана інформація про внесок організації у покращення (чи погіршення) економічних, екологічних і соціальних умов, процесів розвитку і тенденцій на різних рівнях (місцевому, регіональному, глобальному) (принцип контексту сталого розвитку).

Велика кількість нормативних вимог до вмісту нефінансової інформації, встановлених регуляторами та фондовими біржами у більше ніж 50 країнах, висуваються згідно з положенням GRI, що визначає їхнє глобальне й інституційне значення [6].

GRI Standards здійснюють важливу функцію в екологічному менеджменті, надаючи структуровані вимоги для аналізу екологічної інформації.

Екологічний менеджмент, відповідно до GRI, зосереджується на таких етапах:

1 ідентифікація суттєвого впливу. GRI 300 «Екологічні стандарти» детально зазначає, як організації мають подавати інформацію про свій суттєвий вплив щодо питань навколишнього середовища;

2 аналіз результативності. Звітність за GRI дозволяє аналізувати екологічну результативність компанії [7]. Наприклад, показники прямого використання енергії, енергії, зекономленої під час дій зі зниження енергоспоживання, водозабору, викидів парникових газів (NO_x, SO_x), а також загальних витрат та інвестицій в охорону навколишнього середовища;

3 визначення ступеня забруднення. Для екологічних аспектів основою якісних критеріїв суттєвості може бути ступінь впливу діяльності організації на екологічну складову сталого розвитку, наприклад, інформація про забруднення подається з огляду на ступінь забруднення (низький, середній, високий, у межах ліміту, понад ліміт тощо).

Мета

Метою цієї статті є дослідження розвитку та структури стандартів GRI, зокрема останньої версії GRI Standards 2021, з акцентом на їхні функції щодо збільшення рівня прозорості екологічної складової сталого розвитку. Крім того, важливим завданням є визначення особливостей сучасного формування нефінансових звітів, ключових концепцій оновлених стандартів й визначення необхідності та напрямів професійної підготовки фахівців для роботи в цій системі.

Виклад основного матеріалу

Сучасна нефінансова звітність формується відповідно до рекомендацій, визначених модульними стандартами GRI Standards. Ці стандарти, які набули чинності з 01.07.2018 р., є останньою версією формату подачі, що сприяє формуванню максимально повної інформації про вплив діяльності компанії на економіку, навколишнє середовище та суспільство.

Процес складання звітності зі сталого розвитку згідно з GRI визначається як процес, що допомагає організаціям визначати мету, аналізувати результати роботи, а також управляти перетвореннями, спрямованими на підвищення сталості їхньої діяльності.

Ключовим елементом у сучасному формуванні звітів є принцип суттєвості (Materiality). Суттєвість визначає межу, перевищення якої питання або показник стають достатньо важливим для вміщення до звіту. Звітність має охоплювати аспекти, які відображають суттєвий вплив організації на економіку, навколишнє середовище та суспільство або які істотно впливають на аналіз і рішення зацікавлених осіб.

Організації можуть вибирати один із двох варіантів використання GRI Standards (версія 201G): основний (Core) або розширений (Comprehensive). Водночас, навіть за добровільного впровадження, як це відбувається в Україні (наприклад, СКМ, ДТЕК, «Метінвест»), компанії стикаються з проблемами недостатньої кількості кваліфікованих кадрів, обмеженості правової бази та складності в організації внутрішніх процедур [8].

GRI Standards 2021 як сьома версія системи звітності має низку суттєвих змін, спрямованих на підвищення зіставності, якості та відповідальності.

Ключові особливості GRI Standards 2021:

1) зміна структури та нумерації універсальних стандартів. Універсальні стандарти, які застосовуються до всіх організацій, були переглянуті та отримали однозначну нумерацію: GRI 1 «Основні положення», GRI 2 «Аналіз загальної інформації про організацію» та GRI 3 «Суттєві теми»;

2) введення галузевих стандартів. Головною відмінністю є вміщення галузевих стандартів до модульної ієрархічної структури. Ці стандарти (наприклад, GRI 11 для нафтогазового сектора) обмежують варіативність у виборі суттєвих тем та показників, тим самим підвищуючи зіставність звітів. За наявності пристосованого галузевого стандарту його використання стає обов'язковим;

3) конкретизація ключових концепцій. Такі поняття, як суттєвість та облік інтересів зацікавлених осіб, були виведені зі складу принципів і вміщені до нової категорії – «ключові концепції GRI Standards»;

4) нове визначення суттєвості. У GRI Standards 2021 суттєві теми визначаються як такі, що відображають найбільш значний вплив організації на економіку, навколишнє середовище та людей (зокрема вплив на права людини). Поняття впливу організації стає єдиним критерієм для визначення змісту, хоча стейкхолдери продовжують брати участь у процесі ідентифікації і пріоритизації;

5) застосування концепції належної обачності (дью дилідженс). Цей процес визначено як механізми, за допомогою яких організація виявляє, запобігає та пом'якшує свій фактичний і потенційний негативний вплив на економіку, довкілля та права людини. Процес формування звіту стає ризик-орієнтованим;

6) збільшення комплаєнсу. Нові елементи звітності, зокрема GRI 2–27 «Дотримання законів і нормативних актів», вимагають аналізу інформації щодо реалізації принципів комплаєнс-менеджменту, зокрема щодо загальної кількості та грошового аналізу штрафів за випадки недотримання законодавчих вимог (екологічних, соціальних, економічних) [9];

7) уніфікація застосування. У GRI Standards 2021 скасовуються варіанти «Основний» та «Розширений»; тепер існує лише єдиний спосіб звітування «відповідно до GRI Standards 2021», який передбачає відповідність дев'яти конкретним вимогам.

Екологічна складова сталого розвитку є однією з трьох основних сфер, на які орієнтована звітність GRI. Група GRI 300 «Екологічні стандарти» забезпечує детальне розкриття інформації про суттєвий вплив організації на навколишнє середовище.

Конкретна функція стандартів в екологічній складовій:

1) моніторинг та управління ресурсами. Стандарти вимагають розкриття інформації про використання матеріалів, споживання енергії (зокрема зекономленої), водозабір та поводження зі стічними водами;

2) контроль забруднення. GRI 305 і GRI 306 фокусуються на розкритті інформації про викиди (парникових газів, NOx, SOx) і відходи. Це дозволяє зацікавленим особам отримувати суттєву інформацію про вплив компанії з огляду на ступінь забруднення (низький, середній, високий, понад ліміт тощо);

3) підзвітність у ланцюзі постачання. GRI 308 вимагає екологічного аналізу постачаль-

ників, що розширює зону відповідальності організації за межі її прямих операцій;

4) синергетичний ефект. Додавання до базових принципів звітності принципу синергізму (як додаткового) визначає необхідність взаємодії частин системи, що сприяє ефективному та раціональному використанню природних ресурсів і дотриманню екологічної рівноваги [10].

Однією з головних проблем впровадження нефінансової звітності в Україні є нестача кваліфікованих кадрів і недостатній рівень знань і компетенцій працівників для підготовки звітів. Крім того, середній і лінійний менеджмент все ще стикається з труднощами щодо вимог до звітності зі сталого розвитку, і лише розвиває необхідні навички.

З огляду на складність GRI Standards, зокрема після застосування GRI Standards 2021 з новими концепціями (належна обачність, посилений комплаєнс) і галузевими стандартами виникає потреба в спеціалізованій освіті. Необхідність підготовки фахівців вимагає:

1) удосконалення навчальних програм. Доцільно вдосконалити програми професійної підготовки менеджерів, бухгалтерів та аудиторів, зокрема вимоги щодо складання та використання нефінансових звітів;

2) розвиток внутрішніх ресурсів. Компаніям необхідно розробити внутрішню політику з питань визначення змісту, основою якої має стати професійне судження фахівців;

3) поляризаційна робота. Потрібно здійснювати поляризаційну роботу для розуміння переваг і користі від впровадження звітності GRI серед громадськості, бізнесу та державних службовців.

Висновки

1) GRI Standards є провідною методологічною основою для розроблення звітності у сфері сталого розвитку, зокрема щодо розкриття інформації про вплив організації на суспільство та навколишнє середовище (мультистейкхолдерський підхід);

2) оновлені GRI Standards 2021 забезпечують більше розуміння ключових концепцій і суттєво змінюють підхід до звітування способом застосування галузевих стандартів і посилення акценту на належній обачності (дью дилідженс) і комплаєнсі;

3) стандарти GRI (зокрема серія GRI 300) здійснюють критичну функцію в екологічному менеджменті, надаючи інструменти для аналізу екологічної результативності (викиди, вода, енергія, відходи) та сприяючи прозорості в контексті сталого розвитку;

4) кадрові виклики: незважаючи на міжнародне значення стандартів, впровадження GRI у національну практику, зокрема в Україні, ускладняється через нестачу кваліфікованих кадрів і необхідність удосконалення програм професійної підготовки менеджерів і бухгалтерів.

Література

1. Non-financial reporting regulation and challenges in sustainability disclosure and corporate governance practices / S. Aureli et al. *Business Strategy and the Environment*. 2020. Vol. 29 No. 6. Pp. 2392–2403.
2. Селецька Д. Формування ESG-звітності за стандартами GRI: екологічний аспект. *Економіка та суспільство*. 2024 (69). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-145>
3. GRI Standards (2020). Official web-site. Retrieved from: <https://www.globalreporting.org/standards>
4. Яріш О. В., Подольська В. О. Новації у звітності у сфері сталого розвитку за стандартами GRI. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2016. № 5 (77). С. 39–44.
5. Ільченко Н. В. Світові тенденції розвитку нефінансової звітності та розкриття інформації зі сталого розвитку [Електронний ресурс] *Ефективна економіка*. 2015. № 9. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4297>
6. Новини GRI: Нові стандарти звітності зі сталого розвитку [Електронний ресурс]. Офіційний сайт Центру «Розвиток корпоративної соціальної відповідальності».
7. Метелиця В. Стандартизація звітності сталого розвитку як передумова зеленої післявоєнної відбудови агросектору. *Сталий розвиток економіки*. 2023 (2(47)). 137–145. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2023-47-20>
8. Тендюк А. Впровадження стандартів сталого розвитку бізнесу. *ЕКОНОМІЧНИЙ ФОРУМ* 4/2023. С. 102–108.
9. Солодовнік О. О., Майданник О. Підходи до оцінки суттєвості у звітності про сталий розвиток згідно з міжнародними та європейськими стандартами *Економіка та суспільство*. 2024 (63). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-83>
10. Харчук В. Ю. Аналізування міжнародних стандартів із гармонійного розвитку. *Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво*. 2020. № 6 (117). с. 111–117.

References

1. Aureli, S., Del Baldo, M., Lombardi, R., and Nappo, F. (2020). Non-financial reporting regulation and challenges in sustainability disclosure and corporate governance practices. *Business Strategy and the Environment*, 29(6), 2392–2403.

2. Seletska, D. (2024). PREPARATION OF ESG-REPORTING ACCORDING TO GRI STANDARDS: THE ENVIRONMENTAL ASPECT. *Economy and Society*, (69). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-145>
3. GRI Standards (2020). Official website. Retrieved from: <https://www.globalreporting.org/standards>
4. Yarish, O. V., & Podolska, V. O. (2016). Innovation reporting sustainable development standards GRI. *Scientific Bulletin of Poltava University of Economics and Trade*, 5(77), 39–44.
5. Ilchenko, N. V. (2015). Global trends of non-financial reporting and disclosure of information in sustainable development *Efficient Economy*, (9). Retrieved from: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4297>
6. Novyny GRI: Novi standarty zvitnosti zi staloho rozvytku. (n.d.). [News on GRI: New sustainability reporting standards]. Official website of the “Development of Corporate Social Responsibility” Center.
7. Metelytsia, V. (2023). Sustainability reporting standardization as a prerequisite for green post-war reconstruction of the agricultural sector. *Sustainable Development of Economic*, 2(47), 137–145. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2023-47-20>
8. Tendiuk, A. (2023). Implementation of sustainable business development standards. *Economic Forum*, 4(2023), 102–108.
9. Solodovnik, O. O., & Maidannyk, O. (2024). Approaches to the assessment of materiality in sustainable development reporting according to international and European Standards. *Economy and Society*, (63). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-83>
10. Kharchuk, V. Yu. (2020). Analysis of international standards for sustainable development. *State and Regions. Series: Economics and Entrepreneurship*, 6(117), 111–117.

Внукова Наталія Володимирівна¹, д.т.н., проф.,
завідувач кафедри екології
vnukovanv@ukr.net
0000-0002-4097-864X

Прокопенко Наталія Вікторівна¹, к.б.н., доцент
кафедри екології
natvikpro08@gmail.com

Божко Тетяна Василівна¹,
ст. викладач кафедри екології
tbozko082@gmail.com

Слобожанюк Владислав Сергійович¹
здобувач III рівня вищої освіти

¹Харківський національний автомобільно-дорожній
університет, вул. Ярослава Мудрого,
м. Харків, 2561002, Україна.

Use of GRI standards in the context of environmental management and sustainable development
Problem. Ensuring sustainable development of society involves not only changing the relationship between humans and nature in order to expand oppor-

tunities for socio-economic growth, but also finding a balance between meeting humanity's needs for economic prosperity, a favourable environment and social well-being. Today, it is becoming increasingly important to develop theoretical and methodological principles for sustainable development reporting, which will include information on the economic, environmental and social performance of a company and will be valuable to all stakeholders. **Objective.** Based on an analysis of theoretical information on the main components of the GRI standards system, to analyse the evolution and structure of GRI standards, in particular the latest version of GRI Standards 2021, with an emphasis on their role in increasing the transparency of the environmental component of sustainable development. **Results.** The essence of the principles of sustainable development reporting provided by the GRI recommendations has been analysed. Attention is focused on the fundamental principle of materiality. The role of standards in the preparation of reports on the organisation's impact on the environment has been specified. It is noted that one of the main problems in the implementation of non-financial reporting in Ukraine is the lack of qualified personnel and the insufficient level of knowledge and competence of employees. The growing need for specialised education, which can be implemented through improvement, is demonstrated. **Practical role.** The specific role of standards in the environmental component of sustainable development reporting is demonstrated. It is noted that one of the main problems of implementing non-financial reporting in Ukraine is the lack of qualified personnel and the insufficient level of knowledge and competence of employees. The growing need for specialised education is demonstrated, which can be achieved through the improvement of training programmes and the development of internal resources within organisations. The need to train specialists requires: the improvement of training programmes; the development of internal resources; and promotional work.

Keywords: GRI (Global Reporting Initiative) standards, interdisciplinary tasks, non-financial reporting, reporting on sustainable development, educational components, management.

Vnukova Nataliia¹, Doctor of Technical Sciences,
Professor, Head of the Department of Ecology
vnukovanv@ukr.net
ORCID: 0000-0002-4097-864X

Prokopenko Nataliia¹,
PhD (biology), Associate Professor, Department
of Ecology natvikpro08@gmail.com
ORCID: 0000-0002-2783-2777

Bozhko Tetiana¹,
Senior Lecturer, Department of Ecology
tbozko082@gmail.com

Slobozhaniuk Vladyslav¹
Applicant for Level III higher education
Kharkiv National automobile and highway university,
25, Yaroslava Mudrogo str., Kharkiv, 61002,
Ukraine.